

Lieksa! – Koulukinon oppimateriaali LIITE 1 Nikolai II ja Romanovin hallitsija

Nikolai II (syntyi 18. toukokuuta 1868, kuoli 17. heinäkuuta 1918) oli Venäjän keisari, Puolanmaan kuningas ja Suomen suuriruhtinas vuosina 1894–1917. Hän oli viimeinen hallitsija (tsaari) Romanovien yli kolmesataa vuotta hallinneessa dynastiassa, joka kaatui helmikuun vallankumouksessa 1917. Ennen valtaistuimelle nousuaan Nikolai oli perintöruhtinaana mm. Keisarillisen Aleksanterin yliopiston kansleri 1881–1894. Suomessa hänet tunnetaan helmikuun manifestin kirjoittajana ja venäläistämistoimenpiteiden aloittajana. Nikolai II:n isä ja edeltäjä oli Aleksanteri III.

Nikolai syntyi keisari Aleksanteri III:n ja keisarinna Maria Fjodorovnan (syntyjään Tanskan prinsessa Dagmar) perheeseen 1868. Hänet, kuten myös hänen sisaruksensa, kasvatettiin kovassa kurissa ja nuhteessa. Nikolai oppi tottelemaan asiassa kuin asiassa isäänsä, joka hänen vartuttuaan määräsi hänet osallistumaan erilaisten valiokuntien toimintaan. Nikolai kuitenkin normaalin nuoren miehen tavoin piti politiikkaan liittyviä asioita kuivina ja mielenkiinnottomina, ja juhli mieluummin upseeritovereidensa kanssa ravintoloissa ja nuorten naisten kanssa Pietarin edustalla olevilla saarilla. Ensimmäistä kertaa perintöruhtinas uhmasi isänsä tahtoa alkaessaan seurustella Keisarillisen baletin nuoren tanssijattaren Mathilde Krzesinskan kanssa.

Nuoret erotettiin kuitenkin pian toisistaan, kun perintöruhtinas Nikolai ja hänen pikkuveljensä suuriruhtinas Juri lähetettiin pitkälle maailmanympärysmatkalle lokakuussa 1890. Matka ei päättynyt hyvin; Juri sairasti tuberkuloosia, ja vanhemmat päättivät keskeyttää Jurin matkan ja lähettää pojan Kaukasiaan toipumaan. Myös Nikolain matka sai ikävän päätöksen, kun eräs japanilainen poliisimies hyökkäsi kruununperijän kimppuun miekalla heidän vieraillessaan Otsun kaupungissa Japanissa keväällä 1891. Kreikan prinssi Georgios pelasti uhkaavan tilanteen onnistuessaan pudottamaan miekan hyökkääjän kädestä kävelykepillään.

Pietariin palattuaan Nikolai jatkoi jälleen suhdettaan Mathilde Krzesinskaan isänsä vastustuksesta huolimatta. Kuitenkin Nikolain elämän suuri rakkaus ei ollut Mathilde, vaan eräs nuori saksalainen prinsessa, Hessen–Darmstadtin prinsessa Alix, Nikolain sedän Sergei Aleksandrovitšin vaimon suuriruhtinatar Elisabetin pikkusisko. Vuonna 1894 Nikolai kertoi avoimesti Mathildelle rakkaudestaan Alixiin ja kertoi toivovansa häntä morsiamekseen. Tsarevitšin ja tanssijattaren suhde päättyi samana vuonna, ja Mathilde meni myöhemmin naimisiin Nikolain serkun, suuriruhtinas Andrei Vladimirovitšin kanssa.

Keisariparin pitkään jatkuneen vastustuksen jälkeen Nikolai sai viimein luvan kosta rakastettuaan, kun tsaarin terveydentila äkkiä heikkeni. Keväällä 1894 pari kihlautui ja lokakuussa prinsessa Alix saapui tsaariperheen luokse Livadiaan, Krimille. Viimeisillä voimillaan tsaari siunasi nuoren parin, jonka jälkeen hän pian kuoli omassa vuoteessaan. Näin nuoresta perintöruhtinaasta tuli koko Venäjänmaan keisari.

Prinsessa Alix kastettiin ortodoksiseen uskoon, ja hänestä tuli "oikeauskoinen suuriruhtinatar Aleksandra Fjodorovna." Häät pidettiin pian tsaarin hautajaisten jälkeen, ennen paastonajan alkua, ja suruajasta johtuen ne olivat huomiotaherättämättömät ja hiljaiset.

Nikolai II ja keisarinna Aleksandra kruunattiin virallisesti 26. toukokuuta 1896 Uspenskin katedraalissa Moskovassa. Juhlallisuudet olivat valtavat, ja kautta Venäjän saapui ihmisiä seuraamaan uuden tsaarin kruunaamista. Kruunajaispäivällisille osallistui yli 7000 vierasta.

Nikolain ja Aleksandran perheeseen syntyi viisi lasta: Olga (s. 1895), Tatjana (1897), Maria (1899), Anastasia (1901) ja viimein vuonna 1904 kruununperijä, tsarevitš Aleksei. Aleksei kuitenkin syntyi sairaana. Hän sairasti hemofiliaa, samaa perinnöllistä tautia kuin mm. Espanjan kuningashuoneen prinssit. Aleksein syntymästä lähtien epätoivoiset vanhemmat yrittivät kaikkensa löytääkseen lääketieteen kieltämän parannuskeinon. Tästä syystä keisariperheen lähipiiriin pääsi myös siperialainen talonpoika, "pyhä mies" Grigori Rasputin. Keisarinna Aleksandra uskoi syvästi Rasputinin kykenevän parantamaan hänen poikansa, ja tämä läheinen suhde kansan riettaana ja sivistymättömänä moukkana pitämään mieheen entisestään kasvatti kansan ja keisariperheen välillä vallitsevaa vihaa ja epäluuloisuutta.

Nikolain hallitusvuodet muodostuivat vaikeiksi alusta alkaen. Moskovassa 26. toukokuuta 1896 pidettyjen kruunajaisten kunniaksi järjestetyssä kansanjuhlassa Hodinkan kentällä tapahtui katastrofaalinen onnettomuus, kun tuhatpäinen yleisö joutui paniikkiin ja talloi kuoliaaksi satoja juhlavieraita. Nikolai osallistui silti tanssiaisiiin ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Nikolain hallinnon ensimmäiseen kymmeneen vuoteen osui Venäjän yhteiskunnallinen ja taloudellinen murros, siirtyminen agraariyhteiskunnasta teollistuneeseen, jonka siemenet oli jo kylvetty hänen isänsä hallituskaudella. Talouskasvu oli tarkastelujaksolla 1880–1910 keskimäärin yli 9 % vuodessa. Lainsäädännön taaksejääneisyys, maanomistussuhteiden ratkaisemattomuus maaorjuuden lakkauttamisen jälkeen (1861) ja talouskasvun keskittyminen vauraille suurkaupunkialueille aiheuttivat ristiriitoja kasvavan työväenluokan keskuudessa, jota sosialistivallankumoukselliset ja kommunistit käyttivät kasvualustanaan.

Nikolain hallinto joutui kriisiin Venäjän–Japanin sodan (1904–1905) tappion aiheuttamien levottomuuksien myötä. Suurena käännekohtana voidaan pitää verisunnuntain nimellä tunnettua välikohtausta 22. tammikuuta 1905, jossa satoja rauhallisia mielenosoittajia sai surmansa Talvipalatsin vartiosotilaiden luodeista. Liikehdintä johti lopulta vuoden 1905 vallankumoukseen. Hädin tuskin toivuttuaan näistä Venäjää ja Nikolaita kohtasi uusi koettelemus, ensimmäinen maailmansota, jonka myllerryksissä vanha Eurooppa ja sen monarkiat tulivat tiensä päähän.

Nikolai oli kuitenkin enemmän isä ja puoliso, kuin vahva hallitsija, ja siksi Venäjä ensimmäisen maailmansodan lähestyessä oli yhä lähempänä suistumista vallankumoukseen työläisten vaatiessa lisää oikeuksia ylimystöltä. Nikolai oli kasvatettu uskomaan omaan asemaansa Jumalan valitsemana hallitsijana, ja siksi kansan vaatima kansanedustuslaitos tuntui hänestä Jumalan luottamuksen pettämiseltä.

Sisäpolitiikassa hän tukeutui pitkälti isänsä Aleksanteri III:n konservatismiin. Suomessa hänet opittiin tuntemaan venäläistämistoimenpiteistään (helmikuun manifesti), joka johti ensimmäiseen sortokauteen. Vuoden 1905 vallankumouksen seurauksena Nikolain oli myönnyttävä uudistuksiin. Lokakuun manifestissa, jonka kirjoitti Nikolain kyvykäs pääministeri Sergei Witte, Venäjälle perustettiin kansanedustuslaitos, Duma, ja kansalaisyhteiskunnallisia laajennettiin (sanavapaus, uskonnon vapaus, kokoontumisvapaus). Nikolaille kuitenkin jäi veto-oikeus Duuman säätämiin lakeihin, ja oikeus hajottaa parlamentti, jota oikeutta hän käyttikin kahdesti 1906 ja 1907. Asteittain muutkin uudistukset peruttiin ja Nikolain hallinto luisui jälleen taantumuksen tielle. Witteä seuranneet pääministerit, joiden valintaan olivat vaikuttamassa keisarinna Aleksandra ja perheystävä Rasputin, olivat joko kyvyttömiä (Goremykin) tai joustamattomia (Stolypin).

”Näinä ratkaisevina päivinä Venäjän kohtalon tiellä velvollisuutemme on tehdä kaikkemme kansan parhaaksi kootaksemme voimamme ja yhdistääksemme rivimme nopean voiton saavuttamiseksi.

Tästä syystä me, Nikolai II, yhteisymmärryksessä valtakunnan duuman kanssa, katsomme parhaaksi luopua Venäjän valtaistuimesta ja luovuttaa ylin valta. Haluttomana eroamaan pojastamme luovutamme perintöoikeuden suuriruhtinas Mikael Aleksandrovitšille, ja annamme hänelle siunauksemme hänen noustessaan Venäjän valtakunnan valtaistuimelle” (<http://www.alexanderpalace.org/palace/abdicationdocs.html>)

Ensimmäisen maailmansodan miestappiot ja talouden alamäki, työläisten lakkoilu ja poliittinen agitointi ja mellakointi johtivat lopulta siihen, että Venäjän kansanedustuslaitos, Duuma, julisti ottaneensa hallitusvastuun 12. maaliskuuta 1917 (helmikuun vallankumous). Kaupungin varuskunnan joukko-osastojen ja kasakkojen siirryttyä Duuman puolelle Nikolaille ei jäänyt vaihtoehtoja. Hän sai Duuman puheenjohtajalta Mihail Rodziankolta ja yleisesikunnan päälliköltä Mihail Aleksejeviltä sähkeen Pihkovaan ollessaan palaamassa junalla Pietariin rintaman tarkastusmatkalta 15. maaliskuuta 1917, jossa häntä vaadittiin luopumaan vallasta poikansa hyväksi. Tajuttuaan tilanteen vakavuuden hän ymmärsi vallastaluopumisen olevan paras ratkaisu hänen rakastamansa Venäjän ja keisari-instituution säilymisen kannalta, mutta haluttomana eroamaan pojastaan, joka sairasti verenvuototautia, Nikolai hetken mietittyään päättikin siirtää vallan veljelleen suuriruhtinas Mihail Aleksandrovitšille. Tämä kuitenkin kieltäytyi ottamasta kruunua vastaan, koska Duuman edustajat eivät taanneet hänen turvallisuuttaan, jos hän nousisi valtaistuimelle. Valta siirtyi väliaikaiselle hallitukselle.

Kruunusta luopumisen jälkeen Venäjän väliaikainen hallitus otti tehtäväkseen keisariperheen suojelun. Ensin heitä pidettiin vankeina kotonaan Aleksanterin palatsissa Tsarskoje Selossa, mutta myöhemmin vartiojoukkojen karattua vallankumouksellisten puolelle pääministeri Kerenski päätti siirtää perheen turvaan Tobolskiin, Siperiaan.

Tobolskissa he saivat elää vielä suhteellisen normaalia elämää, mutta väliaikaisen hallituksen kaaduttua ja bolševikkien kaapattua vallan lokakuun vallankumouksessa otteet heitä kohtaan kovenivat. Ensin tsaari, tsaritsa ja heidän tyttärensä Maria siirrettiin Ipatjevin taloon Jekaterinburgiin, Uralille. Aleksei oli edelleen verenvuotokohtauksen jälkeen huonossa kunnossa, ja hänen kolme sisartaan ja osa palveluskunnasta jäivät edelleen hoitamaan häntä Tobolskiin. Aleksein toivuttua myös heidät siirrettiin Jekaterinburgiin. Jekaterinburgissa tsaariperhe alistettiin vankien asemaan. Heidän huoneidensa ikkunat oli maalattu valkoisiksi ulosnäkemisen estämiseksi, eivätkä he enää päässeet kirkkoon tai saaneet vastaanottaa vierailijoita.

Ajan kuluessa vartijat kuitenkin muuttuivat myötämielisemmiksi vankejaan kohtaan, jolloin bolševikkihallinto päätti lähettää tilalle uudet vartijat. Nämä vartijat kuuluivat pahamaineiseen tšekaan, ja he toteuttivat Moskovasta tulleen käskyn teloittoa 16–17. heinäkuuta 1918 välisenä yönä vähän puolen yön jälkeen koko tsaariperheen ja heitä vankeuteen vapaaehtoisesti seuranneet kamarineito Anna Demidovan, perheen lääkäri tohtori Botkinin, kokki Haritonovin ja palvelija Truppin Ipatjevin talon kellarissa. Teloitusryhmää johti Jakov Jurovski.

Ruumiit vietiin pois kuorma-autolla, tuhottiin polttamalla ja hapolla, ja heitettiin tyhjään kaivoskuiluun. Myöhemmin ruumiit siirrettiin toisaalle turvallisempaan paikkaan ja ne löydettiin vasta 1979. Heinäkuussa 1991 ruumiit kaivettiin ylös ja tunnistettiin DNA-kokeilla 1993. Täsmälleen 80 vuotta kuolemansa jälkeen 17. heinäkuuta 1998 tsaariperheen jäännökset haudattiin valtiollisin kunnianosoituksin Pietarin–Paavalin linnoituksen kirkon kryptaan Pietarissa. Elokuussa 2000 Venäjän ortodoksisen kirkon Synodin päätöksellä tsaariperhe kanonisoitiin pyhiksi.

(Lähde: http://fi.wikipedia.org/wiki/Nikolai_II)